

Recorda

En l'activitat 2 (Com integrar les competències bàsiques en la vida real de l'aula), s'ha tractat d'indagar en la tipologia d'accions realitzades en les aules per a veure quines podrien estar més lligades a l'objectiu o procés cognitiu (activitats), quines al contingut (exercicis) i quines a la resolució de problemes socials de la vida real (tasques), que tal com planteja l'Informe DESECO, PISA i les proves de diagnòstic són l'única garantia per a aconseguir nivells competencials. Per a analitzar si ens acostem al treball per competències, s'han tret conclusions en gràfiques que serviran de reflexió sobre el possible acostament al treball per competències. Al final d'esta segona acció, a partir d'exemples de tasques senzilles que integren activitats i exercicis s'han elaborat algunes a manera d'assaig, de manera que puga intuir-se el canvi d'enfocament en el dia a dia de l'aula des de les diferents etapes i àrees. Finalment, s'ha proposat realitzar el disseny de la tasca o tasques integrades de la unitat didàctica integrada que s'elaborarà al llarg de tota la formació.

Quines dificultats observes?

Quins avanços has identificat?

Situació de partida

Al realitzar tasques senzilles, dins de l'activitat 2, s'ha pogut intuir quins elements del currículum se seleccionen d'un cicle o nivell determinat i d'una àrea o matèria per a l'elaboració d'estes tasques, però com seleccionar els objectius, continguts i criteris d'avaluació si no es disposa d'un mapa que relacione tots estos elements entre si i amb les competències bàsiques i que es puga utilitzar per a seleccionar-los per a la tasca o tasques de la unitat didàctica integrada?

En cas de no fer-se esta pregunta i tractar de resoldre el procés de selecció d'elements curriculars de manera intuïtiva, sense un mapa de relacions, es podria no entendre el sentit de l'elaboració de les programacions.

Cal, per tant, elaborar un document, que oriente la **definició operativa** de les competències bàsiques per a entendre el nou joc de relacions curriculars que poden definir-se, i orientar el disseny i l'avaluació de les tasques. Cal recordar que per a estar atents al desenrotllament de nivells competencials seria necessari: "... considerar el coneixement en acció i no sols el coneixement com a representació" (Pérez Gómez, 2007). Es tracta, amb esta activitat, de repensar la tasca professional docent i recuperar el seu caràcter d'artesà que modela el procés d'aprenentatge perquè domina els elements de la seua professió, és a dir, el currículum que ensenya i que aprén el seu alumnat: objectius, continguts, criteris d'avaluació, i ara, amb este nou enfocament, competències bàsiques, inserit tot això en tasques socials rellevants.

L'activitat 3 es presenta com un pont entre les competències docents necessàries i la consecució de majors nivells competencials en l'alumnat.

Per a millorar esta situació de partida, serà necessari saber **com relacionar els elements del currículum amb les competències bàsiques** (concreció curricular de les competències bàsiques) i com utilitzar estes relacions per a elaborar el disseny curricular de la tasca o tasques de la unitat didàctica integrada. Quan s'haja comprés el procés d'elaboració de les concrecions curriculars i la seua funció a l'hora de realitzar les programacions didàctiques, es demanarà als participants que realitzen el disseny curricular de la unitat didàctica integrada (pas 3) que elaboren i per a la qual s'ha descrit la tasca integrada o les tasques integrades en el bloc 2 de la formació.

Recordem els passos que cal seguir per a elaborar la unitat didàctica integrada com a producte final de la formació inicial :

- Pas 1: *Identificar la unitat didàctica integrada que s'elaborarà. Bloc 2.*
- Pas 2: *Definir l'estructura de tasca o tasques rellevants, realitzant per a cada una d'estes la seqüenciació de les activitats i la selecció dels exercicis que la conformen. Bloc 2.*
- Pas 3: *Seleccionar competències bàsiques, segons l'etapa, el nivell, el cicle o l'àrea/matèria curricular, així com els objectius didàctics/indicadors que la unitat didàctica integrada contribuirà a aconseguir. Bloc 3.*
- Pas 4: *Determinar els escenaris, els recursos didàctics i la temporalització que requerirà el seu desenrotllament. Seleccionar les metodologies més adequades per a desenrotllar els processos cognitius o models de pensament identificats per a facilitar la realització de les activitats. Bloc 4.*
- Pas 4: *Seleccionar instruments d'avaluació que s'utilitzaran per a valorar els aprenentatges adquirits per l'alumnat descrits pel conjunt d'objectius didàctics/indicadors d'avaluació de la tasca o tasques. Elaborar una rúbrica, prenent com a referència els indicadors d'avaluació seleccionats. Bloc 5.*

- Pas 5: Avaluar la unitat didàctica integrada, el seu disseny i el seu desenrotllament utilitzant l'escala d'autoavaluació que es proporciona com a instrument. Bloc 5.
- Pas 6: Determinar els processos de col·laboració amb les famílies per a desenrotllar processos compartits en la posada en marxa de la unitat didàctica integrada.

Objectius

- a) Identificar les competències bàsiques que definixen el perfil d'una persona instruïda al concloure la seua ensenyança obligatòria, i definir-les de manera semàntica i relacional.
- b) Comprendre les característiques pròpies de les competències bàsiques com a tipus d'aprenentatge així com les seues similituds i diferències, i les seues relacions amb altres formes de definir els aprenentatges.
- c) Realitzar una concreció curricular de les competències bàsiques adequada a una determinada etapa, cicle o nivell, tenint en compte la contribució que puguen realitzar les distintes àrees curriculars.
- d) Partint de la concreció curricular del cicle/nivell i l'àrea/matèria des de les quals es programarà la unitat didàctica integrada, seleccionar les competències bàsiques, així com els objectius didàctics/indicadors que contribuirà a aconseguir durant el seu desenrotllament.

Descripció de l'activitat 3

Es reflexionarà novament sobre el sentit didàctic i el caràcter professional docent en la tasca diària de fer classe. Es tracta d'analitzar el joc de relacions i variables que intervenen en el disseny del quefer diari en l'aula; en definitiva, de repensar l'ofici d'educador.

El treball va dirigit als cicles de Primària i els nivells de Secundària, sense que això excloga la possibilitat d'orientar el desenrotllament curricular també en el segon cicle d'Educació Infantil, com assenyalen la major part de les normatives en les comunitats autònomes.

- Pas 1: Amb els decrets de currículum ([111/2006](#) i [112/2006](#)) que descriuen els elements

curriculars assenyalats com a prescriptius a la Comunitat Autònoma (objectius, continguts, criteris d'avaluació i competències bàsiques) per a cada àrea o matèria, el docent ha d'analitzar el currículum oficial. D'esta manera, observarà estos elements organitzats per cicles en Infantil i Primària i per nivells en Secundària i, finalment, localitzarà com i a quines competències contribuïx la seua àrea o matèria.

En aquelles comunitats autònomes que no disposen de dissenys curriculars propis, s'ha de partir sempre dels reials decrets d'ensenyances mínimes i completar-los des de cada grup de treball o centre.

- **Pas 2:** El docent realitzarà o revisarà del document orientatiu que s'adjunta de la seua àrea o matèria **Recurs 3.1.a)**, la relació entre els elements curriculars, els objectius, els continguts i els criteris d'avaluació. Ha de partir dels criteris d'avaluació, ja que és l'element més prescriptiu i conté les relacions amb els continguts i els objectius. Per a aprendre a establir per si mateixos estes relacions, es proposa realitzar el treball a partir d'un sol criteri d'avaluació, triat de cada àrea o matèria. **Recurs 3.1.c).**

Per a cada criteri d'avaluació, cal buscar els dos o tres continguts més adequats i l'objectiu o objectius que volem aconseguir. Estos tres elements quedaran, doncs, relacionats per a cada àrea o matèria en una estructura més simple i traslladable a les programacions d'aula. Per a realitzar este pas, s'han d'utilitzar les orientacions que es proporcionen en el **Recurs 3.1.b).**

- **Pas 3:** Al tractar de relacionar els criteris d'avaluació i les competències bàsiques, es planteja la dificultat que la redacció del criteri d'avaluació és complexa i àmplia i, per això, es desglossa este criteri d'avaluació en els distints Indicadors que el componen, de manera que siguen mesurables i observables, i es puguen relacionar més directament amb les competències bàsiques que contribuïxen a desenrotllar. Al redactar estos indicadors per a cada criteri, tindrem en compte que convé limitar la seua quantitat, de manera que resulten dos o tres indicadors per criteri. Una vegada redactats els indicadors d'avaluació, se'ls podrà relacionar més fàcilment amb aquella o aquelles competències bàsiques amb què estan relacionats.

Es proposa realitzar la redacció dels indicadors del criteri d'avaluació seleccionat en el pas anterior i relacionar cada un d'estos amb les competències bàsiques. **(Recurs 3.1.a).** D'esta manera, comprendrem per experiència pròpia el procediment que s'ha de seguir per a realitzar les

concrecions curriculars de l'àrea o àrees des que programarem la unitat didàctica integrada. Per a realitzar este pas, també s'han d'utilitzar les orientacions que es proporcionen en el **Recurs 3.1.b)**.

• **Pas 4:** És el moment d'analitzar tots els elements curriculars que s'han treballat en esta activitat degudament relacionats. El resultat de les accions dels passos 2, i 3 és el mapa de relacions d'elements curriculars (objectius, continguts, criteris d'avaluació i competències bàsiques) per al criteri d'avaluació amb què s'ha treballat. Es proposa revisar des de cada cicle/departament les concrecions curriculars que s'aporten com a exemplificacions de totes les àrees de les etapes de l'ensenyança obligatòria i fer una proposta degudament justificada, si així es decidix, per a modificar el document seguint els criteris consensuats pels equips docents que han realitzat la revisió. En acabar esta activitat, es disposarà d'unes primeres exemplificacions de les relacions curriculars a partir dels criteris d'avaluació, que ens faran conscients de la importància de disposar d'un document pont en què s'inclouen tots els elements curriculars relacionats entre si i amb les competències bàsiques (concreció curricular).

• **Pas 5:** Utilitzant les concrecions curriculars que s'adjunten com a exemple amb la incorporació de les modificacions que han proposat els equips docents, si n'hi ha, es tindrà la informació necessària per a concretar els diferents perfils que utilitzarem per a programar i avaluar a partir d'eixe moment: **Recurs 3.2.**

a) **Perfil d'àrea/matèria.** Es podrà observar el perfil de cada àrea o matèria amb els indicadors d'avaluació associats a esta i que han sigut desglossats de cada criteri: **Recurs 3.2.a)**.

b) **Perfil d'àrea/matèria i competències bàsiques.** Es podrà concretar per a cada àrea o matèria quines són les competències que contribuïxen a esta per mitjà dels indicadors d'avaluació prèviament desglossats. **Recurs 3.2.b)**.

c) **Perfil d'una competència bàsica.** Per a això, s'extrauen de totes les àrees, tots els indicadors d'avaluació que es relacionen amb eixa competència bàsica. D'esta manera, se sabrà en quina mesura contribuïx cada àrea al desenrotllament d'eixa competència. **Recurs 3.2.c)**.

d) Si bé en esta activitat no es concreta l'assignació del pes o valor proporcional o diferencial que es concedix als indicadors d'avaluació, en el perfil d'àrea/matèria i en el perfil d'una competència bàsica per a cada àrea o matèria apareix una possibilitat oberta

per a fer-ho, si els equips docents així ho decidixen. Esta és una decisió que es prendrà més avant, al centrar-nos en el procés d'avaluació en el Bloc 5. Els equips docents que així ho decidisquen podran avançar este debat i aportar les seues reflexions i acords provisionals de manera opcional.

- Pas 6: Una vegada revisades les concrecions curriculars, almenys de l'àrea o àrees implicades en la programació de la unitat didàctica integrada, s'està en condicions d'elaborar el seu **disseny curricular**. Hi ha l'opció de realitzar-lo de dos formes distintes, a saber:

Opció A: Si es disposa de concrecions curriculars ja revisades i modificades, o s'ha decidit utilitzar les que es proporcionen com a exemple sense cap modificació, se seleccionaran únicament els indicadors d'avaluació implicats en el desenrotllament de la unitat didàctica integrada. Els indicadors seleccionats actuaran al mateix temps com a objectius didàctics de la programació de la unitat didàctica i com a referents per a l'avaluació dels aprenentatges de l'alumnat. **Recurs 3.3.a).**

Opció B: Realitzant el mapa complet de relacions curriculars dels criteris d'avaluació implicats en el desenrotllament de la unitat didàctica integrada, incorporant les modificacions que l'equip docent ha proposat en la seua reflexió. D'esta manera, es disposarà d'una concreció curricular de la unitat didàctica integrada que s'està elaborant. **Recurs 3.3.b).**

A l'acabar este procés, la unitat didàctica integrada estarà degudament identificada i justificada, comptarà amb una estructura de tasca o tasques ben construïda (descripció de la tasca, seqüència completa, diversa i inclusiva d'activitats i selecció completa d'exercicis); ambdós elements es van realitzar en el bloc 2 de la formació inicial. Ara comptarem, a més, amb un disseny curricular que inclou la selecció d'objectius didàctics/indicadors d'avaluació que desenrotllen la tasca o tasques de la unitat didàctica integrada.

Orientacions

La persona que dinamitze el grup de treball del centre presentarà l'activitat a la resta dels membres destacant la seqüència que seguiran en la seua elaboració i els propòsits de cada pas, així com els recursos que podran utilitzar i els mòduls de formació que podran consultar.

Per a entendre este mapa de relacions, el docent ha de revisar novament quins són els elements prescriptius del currículum en la seua àrea, matèria, etapa i centre dels documents legals que els contenen i de les concrecions curriculars que s'aporten com a exemples. Este repàs suposa que el docent comprega millor el mapa relacional d'elements per a organitzar les programacions i definir el pes de cada element en cada competència. També, és el moment d'aclarir què correspon a cada docent, cada àrea i matèria en la consecució de la millora de nivells competencials.

Es proposa que una vegada entés este mapa de relacions curriculars, els docents, organitzats en grups de treball, elaboren i/o revisen, partint dels recursos didàctics d'ensenyances mínimes i de les normatives específiques de les seues pròpies comunitats autònomes, els documents de relacions i concrecions curriculars (document pont) de les etapes, els cicles o nivells, les àrees o matèries. Posteriorment, poden ser debatuts en els departaments, cicles i claustres per a la seua futura integració en les programacions didàctiques. L'objectiu és arribar a disposar d'una concreció curricular de referència per al centre elaborada a partir de les exemplificacions que s'aporten. Estes concrecions curriculars ja inclouran les modificacions aportades pels equips docents fruit de les reflexions d'este debat.

En una segona part, els equips docents elaboraran, utilitzant els documents revisats, el disseny curricular de la tasca o tasques de la unitat didàctica integrada que estan elaborant.

Una vegada realitzada la presentació de l'activitat i de cada un dels passos, s'obrirà un torn d'intervencions per a aclarir els dubtes sorgits en l'equip i es procurarà que totes les persones tinguen clar el treball. Fet això, l'equip establirà una temporalització realista tenint en compte cada un dels passos i el conjunt d'activitats que hauran de realitzar. Acabada cada reunió, la persona que coordina alçarà una acta que acompanyarà al text de conclusions.

Competències professionals docents

1. Concretar el currículum que s'haja d'implantar en un centre educatiu, participant en la seua planificació col·lectiva.
2. Planificar, desenrotllar i avaluar el procés d'ensenyança i aprenentatge potenciant processos educatius que faciliten l'adquisició de les competències pròpies de les respectives ensenyances, atenent el nivell i la formació prèvia de l'alumnat, així com l'orientació

d'estos, tant individualment com en col·laboració amb altres docents i professionals del centre.

Lectures d'ampliació i aprofundiment

- *La concreción curricular de las competencias básicas desde un modelo de integración.* José Moya i Florencio Luengo.
- *Las competencias básicas: un compromiso educativo con la participación en prácticas sociales.* Rafael Feito, Julián López, Dolores Limón i Florencio Luengo.
- *Aprovechar las oportunidades que ofrece el currículo para aprender competencias básicas.* José Moya i Manuel Clavijo.

Recursos

Recurs 3.1.

R3.1.a) Concrecions curriculars de la comunitat autònoma i/o del Decret d'ensenyament mitjà.

R3.1.b) Orientacions per a l'elaboració del document de relacions curriculars i l'elaboració d'indicadors d'avaluació.

R3.1.c) Document per a establir les relacions curriculars amb un criteri d'avaluació de l'àrea o matèria triada.

Recurs 3.2.

R3.2.a) Perfils d'àrea **R3.2.b)** Exemples de perfils d'àrea/competències bàsiques.

R3.2.c) Exemples de perfils de competència.

Recurs 3.3.

Orientacions per a realitzar el disseny curricular de la tasca o tasques de la unitat didàctica integrada.

R3.3.a) Opció A: Exemples de

Productes

Producte 3.1. Exemple propi de les relacions dels elements curriculars amb les competències bàsiques justificant les diferències amb el model aportat a manera de conclusions.

Producte 3.2.

Elaboració del perfil d'àrea partir de les concrecions curriculars proporcionades i/o modificades. Conclusions del debat intern de cada centre sobre les ponderacions dels indicadors en els perfils competencials. **(OPCIONAL)**

Producte 3.3.

Disseny curricular de la unitat didàctica integrada que s'està elaborant.

selecció d'objectius
didàctics/indicadors
d'avaluació.

R3.3.b) Opció B: Exemple de
concreció curricular complet
d'una tasca d'una unitat
didàctica integrada.

Actes de les sessions de treball.

